

Raadsinformatiebrief

Van	Burgemeester en Wethouder/Burgemeester	Zaak nr.	1327664
Aan	Gemeenteraad	RIB nr.	2023-56
Portefeuillehouder	B. Heller	Datum	6 juli 2023
Informatie bij	Thalita van den Hoek	Tel. nr.	(035) 629 2678

Onderwerp

Subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma (HIP) Vastgesteld

Kernboodschap

Op 4 juli 2023 heeft het college de subsidieregeling van het Hilversums Isolatie Programma vastgesteld (HIP). De subsidieregeling biedt financiële ondersteuning aan particuliere woningeigenaren in Hilversum die hun woning willen isoleren of ventilatiemaatregelen willen nemen. Hiermee trachten we de energietransitie in Hilversum te stimuleren én te versnellen.

Aanleiding

[Op 9 mei 2023](#) heeft het college het Hilversums Isolatie Programma (HIP) vastgesteld. Het Hilversums Isolatie Programma is een belangrijke stap in de richting van het behalen van onze duurzaamheidsdoelstellingen en het verminderen van de CO₂-uitstoot in onze gemeente. Het programma biedt financiële en praktische ondersteuning aan inwoners die hun woningen willen isoleren, waardoor het energieverbruik wordt verminderd en de energiekosten worden verlaagd. Eén van de benoemde maatregelen in het HIP is subsidie voor woningeigenaren die willen verduurzamen. Om deze subsidies aan Hilversummers aan te kunnen bieden is een subsidieregeling nodig waarin is vastgelegd wat gesubsidieerd kan worden en hoe de subsidie kan worden aangevraagd.

Consequenties

Hilversumse woningeigenaren kunnen 3 soorten subsidies aan te vragen:

- Een subsidie van maximaal € 1.000 als een woningeigenaar isolatie of ventilatiemaatregelen aanbrengt aan zijn of haar woning
- Een subsidie van maximaal € 2.000 als tenminste 3 of meer burens gezamenlijk gaan isoleren en ventileren
- Een subsidie van maximaal € 4.000 als de woning is afgesloten van het aardgas

Om in aanmerking te komen voor de subsidie moeten de isolatiemaatregelen voldoen aan de juiste isolatiewaarde. We houden hierbij de standaardwaarden aan die ook door het Rijk worden aangegeven.

Met de subsidie van € 1.000 beogen we Hilversummers aan te zetten tot de eerste isolatiestap.

Als men ziet dat isolatie daadwerkelijk iets oplevert, zullen zij sneller geneigd zijn nog meer isolatiestappen te zetten. Met de subsidie van € 2.000 trachten we versnelling op gang te brengen. We faciliteren deze subsidie door straatgesprekken aan te bieden in de buurtaanpak én brengen deze onder de aandacht bij VvE's. Ten slotte belonen we de koplopers die direct van het aardgas af gaan met een subsidie van € 4.000.

Ook 'doe-het-zelfers' worden gefaciliteerd met de HIP subsidieregeling. Hilversummers die zelf aan de slag gaan met isoleren kunnen subsidie aanvragen tot een maximum van €1.000 voor de isolatiematerialen die zij hebben gekocht en aangebracht in hun woning.

De subsidies mogen gecombineerd worden met de landelijke Investeringssubsidie Duurzame Energie (ISDE), waarbij met 15% subsidie op het totaalbedrag krijgt bij het nemen van één isolatiemaatregelen 30% bij twee of meer maatregelen. In combinatie met de HIP subsidie wordt het verduurzamen van je huis beter betaalbaar en wordt de genomen isolatiemaatregel sneller terugverdiend.

Tot en met 2026 is er gemiddeld € 1 miljoen per jaar beschikbaar om uit te geven aan directe subsidies. Het grootste deel van deze middelen komt uit de Specifieke Uitkering Lokale Aanpak van het Nationaal Isolatie Programma (NIP). Daarnaast zet Hilversum ook eigen middelen in en gebruiken we middelen die vrij komen uit het klimaatakkoord. Dit gaat volgens de volgende verdeling:

	2023	2024	2025	2026
<i>SPUK NIP</i>	€ 280.000,00	€ 998.000,00	€ 650.000,00	€ 650.000,00
<i>Eigen middelen</i>	€ 520.000,00	€ 352.000,00	€ 350.000,00	€ 350.000,00
<i>Uitvoerings capaciteit (klimaatakkoord)</i>	€ 60.000,00	€ 90.000,00	€ 90.000,00	€ 90.000,00
<i>Totaal:</i>	€ 860.000,00	€ 1.440.000,00	€ 1.090.000,00	€ 1.090.000,00

Hierbij moet worden opgemerkt dat de bedragen van 2025 en 2026 nog onzeker zijn. Naar aanleiding van de huidige bekendmakingen is dat wij deze bedragen in ieder geval krijgen, maar dat deze ook nog hoger kunnen worden.

De gemeente vult het subsidieplafond aan met eigen middelen, zodat we een bredere doelgroep kunnen helpen dan alleen mogelijk zou zijn vanuit de nationale middelen. Het grootste verschil tussen de Hilversumse aanpak en de Nationale aanpak is, dat wij ook woningen met een energielabel C de subsidie willen aanbieden, terwijl deze eigenlijk uitgesloten zijn van de NIP subsidies.

Via het centrale 'Overzicht subsidieplafonds Hilversum' worden voor 1 augustus 2023 twee subsidieplafonds ingesteld in het HIP. Eén voor woningen met een WOZ-waarde boven het gemiddelde van de gemeente (510.000) en één voor de woningen die daaronder zitten. 80% van het budget gaat naar de woningen met een WOZ-waarde onder de 510.000 en 20% gaat naar de woningen die daarboven zitten. Dit is een voorwaarde die door het Rijk gesteld is aan het besteden van de middelen van de NIP en sluit aan bij onze doelstelling om het geld zoveel mogelijk terecht te laten komen bij de woningeigenaren die het meer nodig hebben.

Vervolgtraject

Aanvragen voor de subsidie kunnen worden ingediend bij de gemeente Hilversum vanaf 1 augustus. Op dat moment is het digitale aanvraagformulier klaar waarmee inwoners de subsidie kunnen aanvragen. Hilversummers kunnen zich nu al inschrijven op de nieuwsbrief zodat zij direct op de hoogte zijn als de regeling open gaat (www.hilversum.nl/hip).

Om de bekendheid van het Hilversums Isolatie Programma te vergroten, zal de gemeente Hilversum actieve communicatie en voorlichting verzorgen. Dit omvat onder andere het verstrekken van informatie over de subsidieregeling via de gemeentelijke website, lokale nieuwsbrieven, met de 'Wat is HIP' campagne op sociale media en in de openbare ruimte. Tot slot brengen we het HIP onder de aandacht via de reeds bestaande samenwerkingspartners zoals de energiecoöperaties, woningbouwcorporaties en via nieuwe relaties, zoals het netwerk van makelaars waarmee we het contact intensiveren in het kader van de uitvoering van het HIP.

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

mr. C.P. Torres Barrera

dr. ir. G.M. van den Top

Bijlage(n):

1. Subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma
2. Maatregelenlijst Hilversums Isolatie Programma

Deze raadsinformatiebrief is digitaal beschikbaar op [internet](#) onder "Vergaderstukken", B en W-vergadering van 4 juli 2023.

B en W besluit

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
Gelet op het voorstel Subsidieregeling HIP met kenmerk 1327664,

Overwegende dat:

- We voor de opgave staan om ons gasverbruik te verminderen om minder CO2 uitstoot te veroorzaken en klimaatverandering tegen te gaan;
- Dat dit gedaan kan worden door de gebouwde omgeving vergaand te verduurzamen door te isoleren, ventileren en uiteindelijk van het gas af te gaan;
- Elke Woningeigenaar verantwoordelijk is voor de verduurzaming van zijn of haar eigen Woning;
- De gemeente van het Rijk een bijdrage heeft gekregen om Woningeigenaren te helpen en te stimuleren isolatiemaatregelen te nemen met als doel aardgas te besparen.

Gelet op:

- Artikel 4:23 Algemene wet bestuursrecht
- Artikel 3, lid 3 van de Algemene Subsidie Verordening 2021; (ASV).

besluiten:

1. Subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma 2023-2027 vast te stellen

Artikel 1. Begripsbepalingen

In aanvulling op de begripsomschrijvingen in de ASV wordt in deze subsidieregeling verstaan onder:

- a. *Aanvraag*: een schriftelijk verzoek om financiële tegemoetkoming in het kader van deze regeling (de subsidieaanvraag);
- b. *Aanvrager*: een natuurlijke persoon die *Eigenaar-bewoner* is van een *Woning* of een (bestuur van een) *VvE*
- c. *Aardgasvrij subsidie*: Subsidie bedoelt voor een *Eigenaar-bewoner* die zijn of haar *Woning* aardgasvrij heeft gemaakt na 1 januari 2023 en deze ook van het aardgas heeft laten afsluiten door de netbeheerder;
- d. *Afwerkingsmateriaal*: producten waarmee de isolatie wordt afgewerkt na het aanbrengen, zoals stuc, verf of behang;
- e. *Betalbewijs*: een bewijs van betaling door de *Eigenaar-bewoner* van de uitgevoerde maatregel. Dit kan een kopie van een bankafschrift zijn, of een schermafdruk van internetbankieren;
- f. *Bouwbedrijf*: Een bedrijf dat gespecialiseerd is in het uitvoeren van de isolatiemaatregel die genomen wordt in het kader van de deze subsidie. Het *Bouwbedrijf* dient gecertificeerd zijn. Dit is te controleren via www.hilversum.nl/energieloket;
- g. *Bouwdeel*: vloer, dak of muren van een *Woning*;
- h. *Collectieve isolatiesubsidie*: Subsidie bedoelt voor een *Eigenaar-bewoner* die gezamenlijk met 2 andere burens één of meer bouwdelen van hun *Woningen* in Hilversum laten isoleren. Een *Collectieve isolatiesubsidie* wordt dus voor tenminste 3 *Woningen* in hetzelfde of aangrenzende *Postcode-6* gebied aangevraagd.
- i. *Eigenaar-bewoner*: de natuurlijke persoon die volgens de kadastrale gegevens *Eigenaar* is van de *Woning* én volgens de gemeentelijke basisregistratie – ten tijde van de aanvraag - staat ingeschreven op het adres van de *Woning*;
- j. *Energielabel*: het *Energielabel* van de *Woning* zoals geregistreerd op <https://www.energielabel.nl/Woningen/zoek-je-energielabel/>;
- k. *Energiebesparende maatregelen*: maatregelen aan de energetische schil van de *Woning*, zoals isolatie en HR++-glas;
- l. *Enkelvoudige isolatiesubsidie*: Subsidie bedoelt voor een *Eigenaar-bewoner* die bij zijn of haar *Woning* in Hilversum één of meer bouwdelen heeft geïsoleerd na 1 januari 2023.
- m. *Het college*: de burgemeester en wethouders van de gemeente Hilversum;
- n. *Maatregelenlijst Hilversums Isolatie Programma*: lijst met voor subsidie in aanmerking komende maatregelen inclusief criteria waaraan deze maatregelen moeten voldoen. Deze *Maatregelenlijst* is te vinden op de website van de gemeente Hilversum;
- o. *Postcode-6 gebied*: De combinatie van 4 cijfers en 2 letters uit de postcode behorend bij het woonadres;
- p. *Subsidieplafond*: het bedrag dat gedurende een bepaald tijdvak maximaal beschikbaar is voor de verstrekking van subsidies op grond van deze subsidieregeling;
- q. *Standaard*: de *Standaard* is een advies voor de isolatiegraad van uw *Woning* en geeft aan wanneer de *Woning* goed genoeg is geïsoleerd om van het aardgas af te gaan;
- r. *Thermische Schil*: de *Thermische Schil* wordt gevormd door de bouwkundige constructies, die de verwarmde ruimten omhullen en die hiermee de *Woning* afscheiden van de buitenomgeving, bodem of aangrenzende onverwarmde ruimten. Dit zijn wanden, daken, beglazing en deuren, en vloeren grenzend aan de buitenlucht of grond en vormt één geheel. Een *Woning* scheidende wand (tussen 2 *Woningen*) is géén onderdeel van de *Thermische Schil*;
- s. *Vereniging van Eigenaar (VvE)*: Een rechtspersoon die de gemeenschappelijke belangen van appartementseigenaars in één of meer gebouwen behartigt;
- t. *Woning*: een bewoonbare, voor permanente bewoning toegewezen zelfstandige *Woning* in Hilversum die is opgeleverd vóór 2018;
- u. *Zelfwerkzaamheid*: Indien de *Aanvrager* zelf of met behulp van familie en vrienden de isolatiemaatregel aanbrengt. Dit kan alleen voor de maatregelen waarvan op de maatregelenlijst staat aangegeven dat dit mogelijk is.

Artikel 2. Doel van de regeling

Doel van deze subsidieregeling is het energiezuinig(er) maken van *Woningen* in Hilversum via het treffen van *Energiebesparende maatregelen* door *Eigenaar-bewoners* en *VvE's*. De subsidieregeling richt zich op *Woningen* waarbij op bepaalde bouwdelen nog geen isolatie is aangebracht, of de isolatie op tenminste twee bouwdelen noodzakelijkerwijs vernieuwd moet worden om aan de huidige *Standaard* te voldoen.

Artikel 3. Reikwijdte

Deze subsidieregeling is van toepassing op het treffen van *Energiebesparende maatregelen* zoals opgenomen in de *Maatregelenlijst Hilversums Isolatie Programma* aan, op of in een *Woning* in de gemeente Hilversum tot en met 31 december 2027.

Artikel 4. Doelgroep

1. Subsidie kan worden aangevraagd door *Eigenaar-Bewoners* en *Vereniging van Eigenaren* waarvan de *Woning(en)* aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - a. De *Woning Energielabel* C, D, E, F of G heeft; of de *Woning* matig tot slecht geïsoleerd is. Dat wil zeggen dat de isolatie:
 - i. Aan tenminste één *Bouwdeel* ontbreekt;
 - ii. De waarden van de huidige isolatie gelijk of lager zijn dan de waarden in de onderstaande tabel;

<i>Bouwdeel</i>	<i>Omschrijving wanneer aan te pakken</i>	<i>Indicatie dikte of Rc of U-waarde</i>
Dak, hellend/plat	Geen, slechte of matige isolatie	Minder dan 9 cm aanwezig / een $R_c \leq 2,0$
Dak, zolder-/vlieringvloerisolatie	Geen zolder-/vliervloerisolatie aanwezig	$R_c \leq 0,5$
Gevel	Geen spouwmuurisolatie, voorzetwand of buitengevelisolatie aanwezig	$R_c \leq 1,1$
Vloer-/bodemisolatie	Geen of slechte vloer- en bodemisolatie aanwezig	Minder dan 5 cm aanwezig, $R_c \leq 1,3$
Glas	Enkel glas, oud dubbelglas en HR glas	Ug waarde $\geq 1,6$

- b. De *Woning* zich in Hilversum bevindt.

Artikel 5. De hoogte van de subsidie

1. Er kunnen 3 type subsidies worden aangevraagd:
 - a. Een *Enkelvoudige isolatiesubsidie* van maximaal € 1.000 voor het nemen van isolatie en/of ventilatiemaatregelen aan de *Woning* door;
 - i. *Eigenaar-bewoners* die zelfstandig één of meer Isolatie of ventilatiemaatregelen aan hun woning hebben genomen vanaf 1 januari 2023 door een bouwbedrijf;
 - ii. *Eigenaar-bewoners* die zelf isolatie hebben aangebracht aan hun woning zonder tussenkomst van een bouwbedrijf.
 - b. Een *Collectieve isolatiesubsidie* van maximaal € 2.000 per *Woning* voor het nemen van één of meerdere *Collectieve isolatiemaatregelen* door:
 - i. 3 of meer *Woningen* in dezelfde of aangrenzende *postcode 6-gebied*, Aangevraagd met 1 offerte voor alle *Woningen* binnen het collectief of;
 - ii. *VvE's*;
 - c. Een *Aardgasvrij* subsidie van maximaal € 4.000 per *Woning* voor het volledig aardgasvrij maken van de *Woning* door:

- i. *Eigenaar-bewoners* die hun woning van het aardgas af halen;
- ii. VvE's.

Artikel 6. Subsidievoorwaarden Algemeen

1. Per adres kan tijdens de looptijd van de regeling maximaal 1 x de *Enkelvoudige* of *Collectieve subsidie* worden aangevraagd;
2. Per adres kan tijdens de looptijd van de regeling maximaal 1 keer de *Aardgasvrij subsidie* worden aangevraagd;
 - a. Waarbij indien al eerder een *Enkelvoudige subsidie* of *Collectieve subsidie* is aangevraagd, het eerder toegekende bedrag in mindering wordt gebracht op de *Aardgasvrij subsidie*;
3. Het maximale subsidiebedrag per *Adres* is € 4.000;
4. De subsidies uit deze regeling kunnen niet gecombineerd worden met de andere gemeentelijke subsidieregelingen voor verduurzaming van de woning;
5. De subsidies kunnen wel gecombineerd worden met de *landelijke* en provinciale subsidies, zoals de Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE);
6. Het totaal verleende subsidiebedrag van zowel landelijke, regionale als gemeentelijke subsidie mag het totale verbouwbedrag niet overschrijden.

Artikel 7. Subsidievoorwaarden *Enkelvoudige isolatiesubsidie*:

1. De subsidie kan aangevraagd worden door:
 - a. *Woningeigenaren* die isolatie of ventilatiemaatregelen willen aanbrengen aan hun woning in Hilversum met of zonder tussenkomst van een bouwbedrijf;
2. De *Subsidieregeling* geldt voor het nemen van *Energiebesparende maatregelen* zoals opgenomen in de door het College vastgestelde *Maatregelenlijst Hilversums Isolatie Programma*;
3. Om voor subsidie in aanmerking te komen dient voldaan te worden aan de bij de betreffende *Energiebesparende maatregel* gestelde criteria zoals opgenomen in de *Maatregelenlijst Hilversums Isolatieprogramma*;
4. De *Energiebesparende maatregel* moet worden uitgevoerd of toegepast in, aan of op de *Woning* van de *Aanvrager*;
5. De maatregelen aan de *Woning* zijn uitgevoerd na 1 januari 2023;
6. Alle *Energiebesparende maatregelen* moeten zijn uitgevoerd in de bestaande *Thermische Schil*;
7. De enkelvoudige subsidie kan ook worden aangevraagd door *Eigenaar-bewoners* die zelf isolatiemaatregelen willen aanbrengen aan de *Woning*, zoals beschreven in Artikel 10 van deze regeling.

Artikel 8. Subsidievoorwaarden *Collectieve isolatiesubsidie*:

1. De subsidie kan worden aangevraagd door:
 - a. *Woningeigenaren* die als burens de *Aanvraag* indienen. Dit houdt in dat de *Woningen* binnen hetzelfde of het aangrenzende *Postcode-6 gebied* liggen én met 1 offerteaanvraag en factuur door één *Bouwbedrijf* de *Woningen* laten isoleren aan tenminste 1 *Bouwdeel*;
 - b. *Vereniging van Eigenaren* die isolatie of ventilatiemaatregelen aan het gebouw willen nemen, kunnen per koopwoning binnen de VvE deze subsidie aanvragen;
2. De *Subsidieregeling* geldt voor het nemen van *Energiebesparende maatregelen* zoals opgenomen in de door het College vastgestelde *Maatregelenlijst Hilversums Isolatie Programma*;
3. Om voor subsidie in aanmerking te komen dient voldaan te worden aan de bij de betreffende *Energiebesparende maatregel* gestelde criteria zoals opgenomen in de *Maatregelenlijst Hilversums Isolatieprogramma*;
4. De *Energiebesparende maatregel* moet worden uitgevoerd of toegepast in, aan of op de *Woningen* van de *Aanvrager (s)*;
5. De maatregelen aan de *Woning* zijn uitgevoerd na 1 januari 2023;

6. Alle *Energiebesparende maatregelen* moeten zijn uitgevoerd in de bestaande *Thermische Schil*.

Artikel 9. Subsidievoorwaarden *Aardgasvrij subsidie*:

1. De subsidie kan aangevraagd worden door:
 - a. Woningeigenaren die hun woning van het aardgas willen halen;
 - b. Vereniging van Eigenaren die de gehele VvE van het aardgas willen maken kunnen deze subsidie per koopwoning binnen de VvE aanvragen;
2. De *Subsidieregeling* geldt voor *Woningen* die Aardgasvrij gemaakt worden; dat wil zeggen dat;
 - a. De *Woningen* voorheen gebruik maakte van aardgas;
 - b. Door het doen van aanpassingen van de *Woning* nu geen aardgas meer gebruikt;
 - c. De *Woning* van het aardgas is afgesloten door de netbeheerder;
3. De maatregelen aan de *Woning* zijn uitgevoerd na 1 januari 2023.

Artikel 10. Subsidievoorwaarden *Zelfwerkzaamheid*

1. De *Enkelvoudige isolatiesubsidie* van maximaal €1000 kan worden aangevraagd voor isolatiemaatregelen die een *Eigenaar-bewoner* zelf aan zijn of haar *Woning* wil aanbrengen, zonder tussenkomst van een *Bouwbedrijf*;
2. De maatregelen gevelisolatie, dakisolatie, zolder/vlieringvloer isolatie, vloerisolatie en bodemisolatie komen in aanmerking voor *Zelfwerkzaamheid* en kunnen door de *Eigenaar-bewoner* zelf worden uitgevoerd. De overige maatregelen kunnen alleen door een *Bouwbedrijf* worden uitgevoerd. Zie ook de *maatregelenlijst Hilversums Isolatie Programma*;
3. Binnen de subsidie voor zelfwerkzaamheden vallen:
 - a. Het isolatiemateriaal zelf;
 - b. Producten om het isolatiemateriaal aan te brengen, denk aan bevestigingsmateriaal zoals lijm, kit en schroeven;
 - c. Porschuim;
 - d. Stucloop en afdekzeil;
 - e. Tape en band;
4. Buiten de subsidie vallen:
 - a. De eigen uren;
 - b. Afwerkingsmateriaal zoals, stuc, verf en behang;
 - c. Producten die eenmalig gebruikt kunnen worden zoals verfkwasten en bakjes;
 - d. Hand, accu- en elektrisch gereedschap;
 - e. Ladders, steigers etc.

Artikel 11. Aanvragen subsidie

1. De aanvraag wordt digitaal ingediend via het daartoe bestemde portaal op www.hilversum.nl/subsidies;
2. Voor het aanvragen van de subsidies moet gebruik worden gemaakt van het op grond van deze regeling beschikbaar gestelde aanvraagformulier;
3. De *Aanvraag* van de subsidie wordt gedaan nadat de werkzaamheden aan de *Woning* zijn uitgevoerd;
4. In de *Aanvraag* voor de *Enkelvoudige subsidie met uitvoering* door een bouwbedrijf moet zijn aangegeven:
 - a. Het adres van de *Woning*;
 - b. Het bedrag dat wordt aangevraagd;
 - c. De WOZ-waarde van de *Woning* van het jaar dat de subsidieaanvraag wordt ingediend

- d. Het vastgestelde, danwel voorlopig vastgestelde *Energielabel* van de *Woning*, indien bekend;
 - e. Op welke *Bouwdelen* isolatie aanwezig was voordat er maatregelen werden genomen
 - f. Voor de isolatie van welk *Bouwdeel* subsidie wordt aangevraagd;
 - g. Bij vervanging van Isolatie; de rc waarde van de isolatie constructie voordat het vervangen werd óf de U-waarde van het glas voordat het vervangen werd;
 - h. De materialen die zijn gebruikt;
 - i. De Rd isolatiewaarde van het gebruikte isolatiemateriaal of U waarde in geval van isolatieglas;
 - j. De hoeveelheid geïsoleerd oppervlak (in m2) per maatregel;
 - k. Datum wanneer de werkzaamheden zijn uitgevoerd;
 - l. De kosten van de maatregel via een factuur van het *Bouwbedrijf*;
 - m. Een *Betaalbewijs* dat de factuur van het *Bouwbedrijf* is betaald door de *Aanvrager*;
 - n. Foto's van het uitvoeren van de werkzaamheden.
5. In de *Aanvraag* voor de *Enkelvoudige subsidie* bij *Zelfwerkzaamheid* moet zijn aangegeven:
- a. Het adres van de *Woning*;
 - b. Het bedrag dat wordt aangevraagd;
 - c. De WOZ-waarde van de *Woning* van het jaar dat de subsidieaanvraag wordt ingediend
 - d. Het vastgestelde, danwel voorlopig vastgestelde *Energielabel* van de *Woning*, indien bekend;
 - e. Op welke *Bouwdelen* isolatie aanwezig was voordat er maatregelen werden genomen;
 - f. Voor de isolatie van welk *Bouwdeel* subsidie wordt aangevraagd;
 - g. De materialen die zijn gebruikt;
 - h. De Rd isolatiewaarde van het gebruikte isolatiemateriaal;
 - i. De hoeveelheid geïsoleerd oppervlak (in m2) per maatregel;
 - j. De bonnen of aankoopfacturen van de materialen;
 - k. Een *Betaalbewijs* waarop de betaling en de naam van de *Aanvrager* zichtbaar is;
 - l. Datum wanneer de werkzaamheden zijn uitgevoerd;
 - m. Foto's van het uitvoeren van de werkzaamheden.
6. In de *Aanvraag* voor de *Collectieve subsidie* moet zijn aangegeven:
- a. Het adres van de *Woning* waar de isolatiemaatregelen worden uitgevoerd;
 - b. Een overzicht van welke *Woningen* mee doen aan de collectieve maatregel met bijbehorende *Adressen*;
 - c. Het bedrag dat wordt aangevraagd;
 - d. De WOZ-waarde van de *Woning* in het jaar dat de subsidieaanvraag wordt ingediend;
 - e. Het vastgestelde, danwel voorlopig vastgestelde *Energielabel* van de *Woning*, indien bekend;
 - f. Welk *Bouwdeel* geïsoleerd wordt;
 - g. Op welke *Bouwdelen* isolatie aanwezig was voordat er maatregelen werden genomen;
 - h. Voor de isolatie van welk *Bouwdeel* subsidie wordt aangevraagd;
 - i. Bij vervanging van Isolatie; de rc waarde van de isolatie constructie voordat het vervangen werd óf de U-waarde van het glas voordat het vervangen werd;
 - j. De materialen die zijn gebruikt;
 - k. De Rd isolatiewaarde van het gebruikte isolatiemateriaal of U waarde in geval van isolatieglas;
 - l. De hoeveelheid geïsoleerd oppervlak (in m2) per maatregel;
 - m. Datum wanneer de werkzaamheden zijn uitgevoerd;
 - n. De kosten van de maatregel via een factuur van het *Bouwbedrijf*, waar ook de adressen van de andere participanten op staan;
 - o. Een *Betaalbewijs* dat de factuur van het *Bouwbedrijf* is betaald door de *Aanvrager*;
 - p. Foto's van het uitvoeren van de werkzaamheden.
7. In de *Aanvraag* voor de *Aardgasvrij subsidie* moet zijn aangegeven:
- a. Het adres van de *Woning*;
 - b. Het bedrag dat wordt aangevraagd;

- c. De WOZ-waarde van de *Woning* van het jaar dat de subsidieaanvraag wordt ingediend;
 - d. Het vastgestelde, danwel voorlopig vastgestelde *Energie label* van de *Woning*, indien bekend;
 - e. Op welke bouwdelen isolatie aanwezig is;
 - f. Gekozen warmteoplossing;
 - g. Een bewijs van de netbeheerder dat de *Woning* is afgesloten van het aardgas door de netbeheerder, waarop de afsluitdatum staat vermeld.
8. Alleen complete subsidieaanvragen worden in behandeling genomen.

Artikel 12 Beslistermijn

1. De *Aanvrager* ontvangt op basis van de *Aanvraag* binnen acht weken na datum binnenkomst van de *Aanvraag* een besluit tot subsidieverlening;
2. Dit besluit kan eenmaal met vier weken worden verdaagd;
3. Bij besluit tot subsidieverlening wordt de subsidie gelijk vastgesteld;
4. Het besluit over de subsidie wordt via een beschikking digitaal beschikbaar gesteld aan de *Aanvrager*.

Artikel 13 Beoordeling

1. Bij de beoordeling op de *Aanvraag* wordt beoordeeld op de volgende punten:
 - a. Of de *Aanvrager* binnen de doelgroep van de regeling valt, zoals beschreven in artikel 4 van deze regeling;
 - b. Of *Aanvraag* wordt beoordeeld op de voorwaarden voor subsidieverstreking zoals opgenomen in artikel 6, 7, 8 en 9 van deze regeling;
 - c. Of het adres van de *Aanvraag* overeenkomt met het adres op de factuur van het *Bouwbedrijf*;
 - d. Of het bedrag en de gegevens van de factuur van het *Bouwbedrijf* en bewijs van betaling (het bankafschrift) overeenkomen.
2. Bij *Zelfwerkzaamheid* wordt nog aanvullend beoordeeld op:
 - a. Of het bedrag van de aankoopbewijzen overeenkomt met het aangeleverde *Betalbewijs*;
 - b. Of de goederen op de aankoop bon overeenkomen met waar de subsidie voor bedoeld is, zoals beschreven in artikel 10.3 en 10.4;
 - c. Bij beoordeling van de aanvraag worden aankoopbedragen van de (eventueel verschillende) aankoopbonnen bij elkaar opgeteld tot een maximum van € 1000;
 - d. De aankoop van gereedschap vallend onder artikel 10.4 van deze regeling komt niet in aanmerking voor subsidie.

Artikel 14 Uitbetalen

1. De uitbetaling van de subsidie vindt plaats binnen uiterlijk 4 weken na vaststelling van de subsidie.

Artikel 15 Subsidiabele periode

1. Subsidie kan worden aangevraagd door de *Aanvrager* voor werkzaamheden die in aanmerking komt voor deze subsidie uitgevoerd na 1 januari 2023;
2. Subsidie kan worden aangevraagd tot en met 31 december 2027 of tot het moment dat het beschikbare *Subsidieplafond* is bereikt;
3. De subsidie dient te worden aangevraagd binnen een jaar na het uitvoeren van de werkzaamheden;

4. Indien het *Subsidieplafond* is bereikt, komt de *Aanvrager* automatisch op de wachtlijst voor het volgende jaar. De *Aanvrager* ontvangt hier een digitaal bericht van;
5. Subsidieontvanger ontvangt een bericht nadat de subsidie in het daaropvolgende jaar in behandeling wordt genomen;
6. In 2027 kan alleen subsidie worden aangevraagd over *Energiebesparende maatregelen* die in 2026 zijn uitgevoerd;
7. *Energiebesparende maatregelen* die in 2027 zijn uitgevoerd komen niet in aanmerking voor een subsidie;
8. Aanvragen die na 31 december 2027 worden ingediend worden niet in behandeling genomen;
9. Het *College* behoudt zich het recht voor de subsidiabele periode te verlengen indien daar aanleiding toe is.

Artikel 16 *Subsidieplafond* en wijze van verdeling

1. Deze subsidieregeling kent een subsidieplafond. Het plafond wordt jaarlijks bekendgemaakt via het document 'Overzicht subsidieplafonds Hilversum';
2. Aanvragen kunnen ingediend worden wanneer het 'Overzicht subsidieplafonds Hilversum' voor het betreffende jaar is gepubliceerd;
3. Als het *Subsidieplafond* bereikt is worden geen subsidieaanvragen meer in behandeling genomen en geen subsidies meer toegekend;
4. Het nemen van besluiten op de aanvragen van subsidie vindt plaats in volgorde van ontvangst van de volledige aanvragen. Indien de *Aanvraag* niet volledig is, wordt de *Aanvrager* in de gelegenheid gesteld de *Aanvraag* aan te vullen;
5. De subsidieaanvrager heeft maximaal 6 weken de tijd om de opgevraagde informatie aan te leveren. Daarna vervalt de *Aanvraag*;
6. De dag waarop die *Aanvraag* is aangevuld en volledig is, geldt als de datum van ontvangst van de *Aanvraag*;
7. Het *College* kan het *Subsidieplafond* verhogen en een nieuw *Subsidieplafond* instellen;
8. Onder artikel 4:28 van de Awb bestaat de mogelijkheid dat het subsidieplafond wordt verlaagd. Een verlaging kan gevolgen hebben voor reeds verleende subsidies.

Artikel 17 Weigeringsgronden

1. Naast de in de Algemene subsidieverordening Hilversum 2021 genoemde weigeringsgronden wordt de subsidie niet verleend indien:
 - a. Niet voldaan is aan de eisen en criteria genoemd in deze regeling;
 - b. De verstreekte gegevens onjuist zijn.

Artikel 18 Verplichtingen subsidieontvanger

1. Naast de in de Algemene subsidieverordening Hilversum 2021 genoemde verplichtingen gelden de volgende verplichtingen voor de subsidieontvanger:
 - a. De subsidieontvanger is verplicht zelf zorg te dragen dat de maatregel(en) technisch uitvoerbaar is of zijn en, indien van toepassing, de benodigde publiekrechtelijke en/of privaatrechtelijke toestemmingen voor het uitvoeren van de maatregel zijn verkregen;
 - b. De subsidieontvanger moet op verzoek van een gemeentelijk toezichthouder medewerking verlenen aan controle van de uitgevoerde werkzaamheden.

Artikel 19 Verantwoording van de subsidie

1. Het *College* behoudt zich het recht voor om steekproefsgewijs ter plaatse te laten controleren of de gesubsidieerde maatregelen daadwerkelijk en op de juiste manier zijn uitgevoerd;
2. Indien uit de controle blijkt dat de subsidie lager had moeten worden vastgesteld of de vaststelling onjuist is geweest doordat uitgevoerde maatregel niet conform de *Aanvraag* heeft plaats gevonden of niet aan de voorwaarden uit deze subsidieregeling is voldaan, kan de subsidie teruggevorderd worden.

Artikel 20 Hardheidsclausule

In bijzondere gevallen, met name in gevallen dat de toepassing van deze regeling voor één of meer belanghebbenden onevenredig zou zijn in verhouding tot de met deze regeling te dienen doelen, kan het *College* afwijken van deze regeling.

Artikel 21 Citeertitel

Deze regeling wordt aangehaald als: '*Subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma 2023-2027*'.

Artikel 22 Slotbepalingen

1. Deze subsidieregeling treedt in werking na publicatie;
2. De subsidieregeling is geldig tot en met 31 december 2027. Na deze datum vervalt zij van rechtswege.

Hilversum, 4 juli 2023
de gemeentesecretaris,

de burgemeester,

mr. C.P. Torres Barrera

dr. ir. G.M. van den Top

VOORSTEL

zaaknummer: 1327664
afdelingsnaam: Leefomgeving
steller: Thalita van den Hoek
telefoonnummer: 035 629 2678

onderwerp: Subsidieregeling HIP

Voorstel

1. De subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma 2023 - 2026 zoals in bijlage 1 vast te stellen
2. De raad te informeren door middel van de bijgevoegde raadsinformatiebrief

Samenvatting

De subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma (HIP) biedt financiële ondersteuning aan particuliere woningeigenaren en VvE's in Hilversum. Het doel van de regeling is om de energietransitie in Hilversum te stimuleren en te versnellen door het bieden van subsidie voor woningisolatie en ventilatiemaatregelen.

Inleiding

Op [9-5-2023](#) heeft het college het Hilversums Isolatie Programma (HIP) vastgesteld. Het HIP is een uitvoeringsprogramma gekoppeld aan de [Transitie Visie Warmte \(TVW\)](#) en bevat een set aan maatregelen en acties waarmee we Hilversumse woningeigenaren willen helpen om isolatiemaatregelen te treffen aan hun woning. Het doel is het besparen van aardgas én de woningen voor te bereiden op een andere verwarmingsbron als alternatief voor aardgas.

Eén van de maatregelen uit het HIP is het verstrekken van subsidies aan inwoners voor isolatie- en ventilatiemaatregelen én voor het volledige aardgasvrij maken van de woning. Om deze subsidies aan inwoners te kunnen verstrekken is een subsidieregeling nodig. In de subsidieregeling staan de voorwaarden waaronder de subsidie verstrekt kan worden. Een subsidieregeling moet worden vastgesteld door het college, daarom is voor dit onderdeel uit het HIP een apart collegebesluit nodig.

Probleemstelling/doel

De subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma vast te stellen en deze in werking te laten treden op de dag van publicatie. Dit betekent dat er subsidie kan worden aangevraagd voor isolatie- en ventilatiemaatregelen die na 1 januari 2023 zijn uitgevoerd.

Argumenten

1. *De subsidieregeling is passend bij de gemeentelijke beleidsdoelen*

Zoals in de inleiding aangegeven bevat het HIP een concrete set aan maatregelen om Hilversummers te stimuleren hun woning te verduurzamen. Dit past bij de Transitie Visie Warmte om Hilversummers op eigen moment te laten verduurzamen. De gemeente spant zich hierbij zoveel mogelijk in om woningeigenaren hierbij te stimuleren en te ondersteunen.

2. *De subsidieregeling bevat een uitwerking van het Hilversums Isolatie Programma om Hilversummers te stimuleren hun woning te verduurzamen*

In het HIP is beschreven dat we om Hilversummers te stimuleren 3 soorten subsidies uitgeven:

- maximaal € 1.000 voor een enkelvoudige subsidiemaatregel
- maximaal € 2.000 per woning als 3 burens of straatgenoten dit samen laten doen door één bouwbedrijf en met één offerte
- maximaal € 4.000 als je van het aardgas af gaat.

Er is gekozen voor de verdeling van deze subsidiebedragen om ten eerste zoveel mogelijk woningeigenaren te stimuleren de eerste isolatiestap te zetten met een maximumbedrag van € 1.000. Ten tweede om woningeigenaren aan te zetten om dit vooral met hun burens samen te doen. Het is een kwestie van € 1.000 extra verdienen door samen met je burens op te trekken. Hiermee beogen we de energietransitie op te schalen en te versnellen. Tot slot bieden we € 4.000 als beloning aan de mensen die nu al de stap naar aardgasvrij maken.

Daarnaast is de HIP subsidie te combineren met de landelijke Investeringsubsidie Duurzame Energie (ISDE). De ISDE biedt 15% bij één isolatiemaatregel en 30% bij twee maatregelen. De extra € 1.000 vanuit het HIP maakt verduurzaming daardoor heel betaalbaar. Een fictief voorbeeld: stel dat een woningeigenaar zijn dak wil laten isoleren voor € 3.500 en zijn spouw wil laten isoleren voor € 1.250. Bij elkaar kost dit € 4.750. De subsidie is dan € 1.425 vanuit de ISDE (30%) en € 1.000 vanuit de HIP subsidie van de gemeente. In totaal krijg je dan € 2.425 subsidie en betaalt de woningeigenaar zelf nog € 2.325. Indien het niet lukt dit zelf te betalen, dan kan daar eventueel ook nog een duurzaam wonen lening van de gemeente voor worden afgesloten.

3. *Met de HIP stimuleren we ook doe-het-zelver*

In de subsidieregeling HIP staat beschreven dat Hilversummers maximaal € 1.000 kunnen krijgen voor de aanschaf van isolatiematerialen om zelf te klussen. De SPUK middelen Lokale Aanpak Isolatie mogen worden ingezet om doe-het-zelf maatregelen te ondersteunen. Zoals in de ['kamerbrief over ondersteuning doe-het-zelfmaatregelen'](#) van 22-11-2022 is aangegeven, kunnen doe-het-zelvers een belangrijke bijdrage leveren aan de gewenste versnelling van het isoleren van koopwoningen, met name bij niet al te ingewikkelde maatregelen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ontwikkelt een voorlichtingscampagne over goed en veilig zelf isoleren die door gemeenten overgenomen kunnen worden.

4. *Subsidieplafond wordt ingesteld via een centraal overzicht*

Voorwaarden van de specifieke uitkering is dat tenminste 80% van het bedrag gaat naar woningen die onder de gemiddelde WOZ-waarde van de gemeente liggen. De gemiddelde WOZ-waarde in Hilversum is € 510.000. In de regeling hebben we daarom een subsidieplafond dat er een subsidieplafond voor de regeling wordt ingesteld. Op 11 juli wordt het 'Overzicht subsidieplafonds Hilversum' ter besluitvorming aan het college aangeboden. Op deze manier hoeven niet alle subsidieregelingen jaarlijks te worden vastgesteld met het nieuwe budget voor dat jaar. In dit overzicht zal worden opgenomen dat voor de subsidieregeling HIP de volgende plafonds voor 2023 en 2024 worden vastgesteld:

Voor het jaar 2023 een geldt een subsidieplafond van:

- € 640.000 voor Woningen met een WOZ-waarde tot en met € 510.000;
- € 160.000 voor Woningen met een WOZ-waarde boven de € 510.000.

Voor het jaar 2024 geldt een subsidieplafond van:

- € 1.080.000 voor Woningen met een WOZ-waarde tot en met € 510.000;
- € 270.000 voor Woningen met een WOZ-waarde boven de € 510.000.

Kanttekeningen

1. *De HIP subsidieregeling heeft een bredere doelgroep dan we kunnen verantwoorden aan het Rijk voor de Spuk lokale aanpak.*

Voorwaarden voor het uitgeven van de middelen is dat de woningen een label D, E, F of G hebben óf dat isolatie op tenminste twee bouwdelen mist of in slechte staat is. De HIP subsidieregeling heeft als voorwaarde dat de woning een label C, D, E, F of G heeft óf op tenminste 1 bouwdeel geen of slechte isolatie heeft. Deze keuze is gemaakt omdat we in de TVW stellen dat woningen na 1945 geïsoleerd moeten worden tot ten minste label A of B. De woningen die niet aan de voorwaarden voor de SPUK Lokale Aanpak Isolatie voldoen, financieren we via de eigen middelen. Tot en met 2026 stelt de gemeente zelf € 1,5 miljoen uit eigen middelen beschikbaar aan de HIP subsidies. Dit is ongeveer 35% van het totale subsidiebudget voor 4 jaar. Het subsidiëren van label C woningen uit eigen budget zal geen probleem opleveren in de verantwoording naar het Rijk.

2. *Grens van € 510.000 WOZ-waarde is mogelijk een belemmering*

De Spuk Lokale Aanpak Isolatie stelt als voorwaarde dat 80% van het budget wordt besteed aan woningen die een WOZ-waarde onder de NHG (€ 429.300) of onder het gemiddelde van de gemeente hebben. De gemeente mag daarbij de hoogste waarde aanhouden. Voor Hilversum is dat de gemiddelde WOZ-waarde binnen de gemeente, van € 510.000. Hoewel de woningmarkt inmiddels afkoelt, zijn de woningprijzen de afgelopen jaren flink gestegen. Dit heeft ook effect op de WOZ-waarde. Het kan zo zijn dat voornamelijk mensen met een hogere WOZ-waarde willen verduurzamen, omdat zij vaak zelf meer financiële middelen hebben om een verbouwing aan te gaan. Hierdoor kan het subsidieplafond voor deze doelgroep snel bereikt worden.

3. *Particuliere verhuurders maken geen aanspraak op de subsidie*

Bij de vaststelling van het Hilversums Isolatie Programma hebben we de doelgroep particuliere verhuurders opgenomen als één van de doelgroepen voor subsidie. Voor verhuurders is een landelijke subsidie voor verduurzaming beschikbaar van € 6.000 per verhuurde woning. De € 2.000 subsidie die we vanuit het HIP beschikbaar wilden stellen valt daarbij in het niet. Om die reden is de doelgroep particuliere verhuurders uit de subsidieregeling gelaten. Wel zetten we nog een benaderingsstrategie op om de particuliere verhuurders te wijzen op de landelijke regeling van € 6.000. Ook kunnen we hen bijvoorbeeld begeleiding bieden via de duurzaamheidsadviseur(s) die we ook voor de uitvoering van het HIP aanstellen.

Financiën, middelen & capaciteit

	2023	2024	2025	2026
SPUK NIP	€ 280.000,00	€ 998.000,00	€ 650.000,00	€ 650.000,00
Eigen middelen	€ 520.000,00	€ 352.000,00	€ 350.000,00	€ 350.000,00
Uitvoerings capaciteit (klimaatakkoord)	€ 60.000,00	€ 90.000,00	€ 90.000,00	€ 90.000,00
Totaal:	€ 860.000,00	€ 1.440.000,00	€ 1.090.000,00	€ 1.090.000,00

In bovenstaand budget hebben we de een deel van de middelen die in 2023 uit het NIP beschikbaar worden gesteld, naar 2024 doorgeschoven. We hebben per jaar dat we NIP middelen ontvangen 3 jaar de tijd om deze middelen uit te geven. Omdat we pas per 1 augustus 2023 beginnen met het verstrekken

van subsidies, houden we voor dit jaar een lager bedrag aan. Dit geeft ook tijd om de eerste periode te leren en de uitvoeringsorganisatie in positie te brengen. De eigen middelen die we beschikbaar stellen zijn reeds opgenomen in de begroting onder het taakveld 7.4 Milieubeheer.

Voor 2025 en 2026 weten we nog niet wat het exact beschikbare budget is, omdat dit afhankelijk is van wat het Rijk ter beschikking stelt. We verwachten dat dit minsten € 600.000 per jaar is, maar het kan nog hoger worden. In 2023 werd het beschikbare budget voor Hilversum ook binnen enkele weken verhoogd van € 600.000 naar € 1 miljoen. De subsidieplafonds voor 2025 en 2026 laten we vaststellen in het 'overzicht subsidieplafonds Hilversum'. Mocht in de tussentijd voor 2024 meer budget vrij komen of de regeling moeten wijzigen vanuit dan stellen wij een wijziging van de regeling of het budget voor aan het college.

Qua capaciteit is er aanvankelijk ruimte voor het beoordelen van de subsidies ingeruimd binnen het team energietransitie. Binnen de begroting van het HIP is er ook financiële ruimte om extra subsidiebeoordelaars (flexibel) aan te nemen.

Uitvoering

Na akkoord van het college wordt de subsidieregeling op 1 augustus gepubliceerd. Uiterlijk 1 augustus is het aanvraagformulier klaar waarmee inwoners de subsidie kunnen aanvragen. Vanaf dat moment is met mogelijk om de subsidie aan te vragen. Ook de webpagina is gereed en de medewerkers van onder ander het KCC en subsidiebeoordelaars krijgen een instructie.

Vooruitlopend is er al een 'Wat is HIP' campagne geweest in de week van 1 juli. De reclame-uitingen worden gepubliceerd op social media en in de buitenruimte op onder andere reclameborden en stadsbussen. Op 1 juli stonden medewerkers van de gemeente met een stand op de markt. Tijdens deze campagnes kunnen bewoners zich inschrijven voor de nieuwsbrief. Met de nieuwsbrief worden zij op de hoogte gebracht dat zij een HIP subsidie kunnen aanvragen, zodat zij direct actie kunnen nemen. De 'Wat is HIP' campagne zal regelmatig terugkeren. Ook brengen we het HIP en de bijbehorende subsidiemogelijkheden onder de aandacht via de buurtaanpak, via makelaars en via de woningbouwcorporaties die complexen met gespikkeld bezit willen verduurzamen.

Burgemeester en wethouders van Hilversum,
de gemeentesecretaris, de burgemeester,

mr. C.P. Torres Barrera dr. ir. G.M. van den Top

Bijlage(n)

1. Subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma 2023-2026
2. Maatregelenlijst Hilversums Isolatie Programma

Maatregelenlijst subsidieregeling Hilversums Isolatie Programma

Isolatie:

1. Gevelisolatie: Rd-waarde $\geq 3,5 \text{ m}^2 \text{ K/W}$ (minimaal 10 m² per woning)
2. Spouwmuurisolatie: Rd-waarde $\geq 1,1 \text{ m}^2 \text{ K/W}$ (minimaal 10 m² per woning)
3. Dakisolatie: Rd-waarde $\geq 3,5 \text{ m}^2 \text{ K/W}$ (minimaal 20 m² per woning)
4. Zolder/vlieringvloer isolatie: Rd-waarde $\geq 3,5 \text{ m}^2 \text{ K/W}$ (minimaal 20 m² per woning)
5. Vloerisolatie: Rd-waarde $\geq 3,5 \text{ m}^2 \text{ K/W}$ (minimaal 20 m² per woning)
6. Bodemisolatie: Rd-waarde $\geq 3,5 \text{ m}^2 \text{ K/W}$ (minimaal 20 m² per woning)
7. Isolatieglas (minimaal 8 m² per woning)
 - a. a. Achterzetbeglazing of monumentenglas
 - i. Alleen bij monumenten
 - b. HR++ glas U-waarde glas $\leq 1,2 \text{ W/m}^2\text{K}$
 - i. Panelen in kozijn (U-waarde $\leq 1,2 \text{ W/m}^2\text{K}$) (i.c.m. isolatieglas)
 - ii. isolerende deur (U-waarde $\leq 1,5 \text{ W/m}^2\text{K}$) (i.c.m. isolatieglas)
 - iii. iv. Isolatiekozijn (U-waarde $\leq 2,4 \text{ W/m}^2\text{K}$) (i.c.m. isolatieglas)
 - c. c. Triple glas
 - i. U-waarde glas $\leq 0,7 \text{ W/m}^2\text{K}$
 - ii. Panelen in kozijn (U-waarde $\leq 0,7 \text{ W/m}^2\text{K}$) (i.c.m. isolatieglas)
 - iii. Isolerende deur (U-waarde $\leq 1,0 \text{ W/m}^2\text{K}$) (i.c.m. isolatieglas) in combinatie met Isolatiekozijn (U-waarde $\leq 1,5 \text{ W/m}^2\text{K}$) (i.c.m. isolatieglas)

De maatregelen gevelisolatie, dakisolatie, zolder/vlieringvloer isolatie, vloerisolatie en bodemisolatie komen in aanmerking voor artikel 13 (*Zelfwerkzaamheid*) en kunnen door de *Eigenaar-bewoner* zelf worden uitgevoerd. PUR vloerisolatie is ook uitgesloten voor *Zelfwerkzaamheid* in verband met de omvang en veiligheid. De overige maatregelen kunnen alleen door een bedrijf worden uitgevoerd.

Wanneer bij de maatregelen spouwmuurisolatie, dakisolatie, vloerisolatie of bodemisolatie voor het isolatiemateriaal lokaal gespoten PIR of PUR wordt gekozen, dan moet dit worden aangebracht met een HFK-vrij blaasmiddel

Niet alle werkzaamheden zijn ongevaarlijk om uit te voeren. Kijk daarom altijd goed naar de aanwijzingen op de verpakking en denk om uw eigen veiligheid.

Ventilatie:

- CO₂ gestuurde ventilatie
- Balansventilatie met warmte terugwinning (eventueel in combinatie met CO₂-sturing)